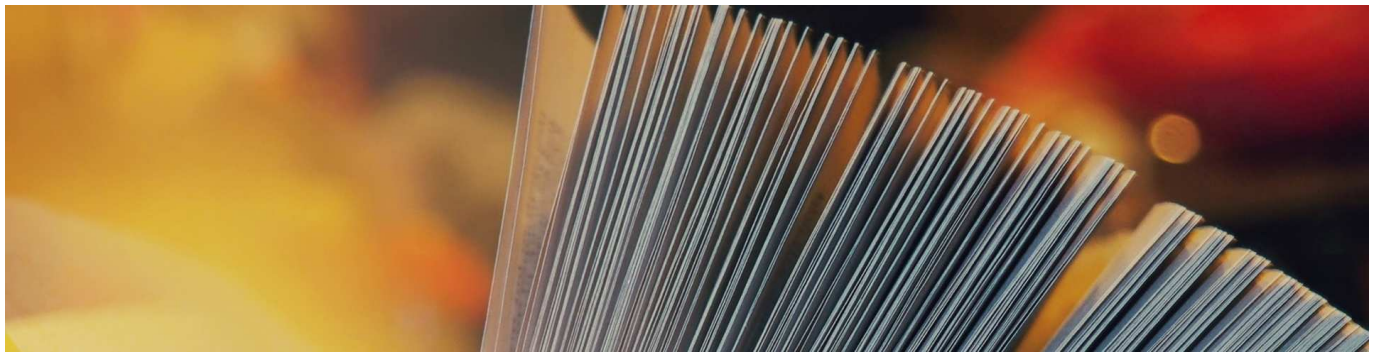

Jakie role wyznacza poezji Władysław Broniewski?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Cytat za: Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, wstęp T. Bujnicki.
- Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginariusz Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.
- Cytat za: Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, wstęp T. Bujnicki, s. 7.
- Źródło: Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 17.
- Źródło: Władysław Broniewski, *Brzoza*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980.
- Źródło: Władysław Broniewski, **** Przyjacielu, los nas poróżnił*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 10.
- Źródło: Władysław Broniewski, *Bagnet na broń*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 179.
- Źródło: Władysław Broniewski, *Do przyjaciół-poetów*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1984, s. 151.
- Źródło: Władysław Broniewski, *Na śmierć rewolucjonisty*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 63.
- Źródło: Władysław Broniewski, *Dąb*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 409.
- Źródło: Władysław Broniewski, *Poezje*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1984, s. 84.

- Źródło: Zofia Nałkowska, *Granica*.

Jakie role wyznacza poezji Władysław Broniewski?

Ludolf Bakhuizen, *Rozbicie okrętów w czasie sztormu 1-3 marca 1694 r.*, ok. 1694

Źródło: Muzeum Narodowe w Warszawie, domena publiczna.

“ Poeta nie może być samotnikiem odosobnionym od świata murem pogardy i melancholii, ale przeciwnie, musi wnikać praktycznie w problematykę życia społecznego. A gdy to się stanie, niech pisze, o czym chce, bo wówczas wszystko, co stworzy, będzie dokumentem kulturalnym epoki i współczynnikiem w walce o nową kulturę.

Cytat za: Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, wstęp T. Bujnicki.

– tak Władysław Broniewski (1897–1962) w jednej z wypowiedzi publicystycznych określał rolę poety i poezji. Twórczość Broniewskiego, żołnierza, działacza społecznego i rewolucjonisty, a jednocześnie wrażliwego liryka, wymyka się jednoznacznym definicjom. Wśród jego wierszy znajdziemy sporo utworów autotematycznych, w których formułuje swój poetycki manifest.

Twoje cele

- Poznasz fakty z życia Władysława Broniewskiego istotne dla jego twórczości.
- Prześledzisz drogę ideową poety.
- Rozpoznasz i przeanalizujesz wpływy różnych nurtów w jego wierszach.

- Sformułujesz za poetą jego manifest poetycki.

W patriotycznym duchu

Władysław Broniewski urodził się w 1897 roku w Płocku, w inteligenckiej, szlacheckiej rodzinie o tradycjach patriotycznych i niepodległościowych. Wychowywał się na twórczości romantyków: Mickiewiczu, Słowackim i Chopinie. Tak o dzieciństwie i młodości poety pisze Eliza Czapska:

((Eliza Czapska

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Pierwsze dziecięce literackie próby i rysunki poety pokazują, że wrażliwy chłopiec od wczesnych lat wykazywał artystyczne skłonności. Broniewski pod koniec życia wspominał, jak babcia uczyła go grać na pianinie utwory Chopina. Ogromny wpływ na rozwój jego artystycznego powołania z pewnością miała również atmosfera szkoły, do której uczęszczał. W odróżnieniu od innych szkół w zaborze, w Jagiellonce wykładano po polsku. Broniewski ze szczególnym rozrzewnieniem wspominał po latach nauczyciela języka polskiego, który rozbudzał i pielęgnował w uczniach miłość do literatury.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

((Eliza Czapska

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Artystyczną wrażliwość rozwijało też w Broniewskim obserwowanie wyjątkowo malowniczych krajobrazów ziemi rodzinnej. Kto oglądał Wisłę z płockiej skarpy wie, że widok ten można porównać

z niewieloma wiślanymi pejzażami w Polsce. Trzeba podkreślić, że atmosfera jego rodzinnego domu wypełniona była kultem polskości, niezwykle żywy w nim był etos intelektualny, patriotyczny i niepodległościowy. Lektury romantyków marzących o wolnej Polsce, utwory Chopina grane przez babcię, kult braci babci, którzy zginęli w 1983 roku, nostalgiczne krajobrazy kraju lat dzieciennych (meandry Wisły widziane z ogrodu domu w Płocku) – wszystko to zbudowało w nim silną tożsamość narodową.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

Żołnierz i poeta

Już w liceum Broniewski rozpoczął działalność w ruchu niepodległościowym. Był członkiem tajnych organizacji związanych z Polską Partią Socjalistyczną Józefa Piłsudskiego, a w 1915 roku jako siedemnastolatek wstąpił do Legionów Polskich.

((Eliza Czapska

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Władysław Broniewski, zasilając szeregi Legionów, okazał się świetnym żołnierzem. Dowodził kompanią wpatrzonych w niego z uwielbieniem żołnierzy. Otrzymał krzyż Virtuti Militari i trzy Krzyże Walecznych, a zdobył je jako oficer liniowy – w ogniu. W okresie wojskowym sięgał po pióro. Od 1918 roku zaczął pisać pamiętnik. W niepodległej Polsce Piłsudczycy obsadzani byli na intratnych urzędniczych stanowiskach

Władysław Broniewski jako żołnierz Legionów Polskich

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

w administracji rządowej i lokalnej. Broniewski czuł jednak w sobie powołanie artysty, więc zrezygnował z kariery wojskowej, choć ta pozostawała łatwiejszą drogą życiową niż niejasny los literata.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

((Eliza Czapska

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

W kwietniu 1915 roku wraz z grupą kolegów z plockiego Gimnazjum im. Władysława Jagiełły stanął o świcie przed katedrą na tumskim wzgórzu, by przeprowadzić się tratwą do Włocławka, gdzie stacjonowali legionieści. Siedemnastoletni przyszli żołnierze, w kompletnej ciszy, nieżegnani przez nikogo, pomaszerowali w dół nad Wisłę. Przeciwnie tej decyzji i zmartwione pozostawały mama i babcia, które wspólnie wychowywały Władzia (ojciec Broniewskiego zmarł, gdy chłopiec miał pięć lat). Po latach traumatyczne przeżycia wojenne Broniewski z sukcesem zamknął w artystycznej formie.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

W 1925 roku ukazał się pierwszy tomik poetycki *Wiatraki*, zawierający wiersze pisane podczas wojny.

((Eliza Czapska

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Debiutancki zbiór wierszy Broniewskiego (...) postawił go w szeregu najzdolniejszych twórców swojego pokolenia. Osiemnaście wierszy tomu wybrzmiało z ogromną siłą, a najdobitniej te, które opowiadały o ostatniej wojnie, pokazując okrutną codzienność, śmierć tysięcy

młodych chłopców, którzy tak jak autor chwycili za karabin i ruszyli, by walczyć w okopach, gdzie leżały trupy ich niedawnych jeszcze kompanów.

Źródło: Eliza Czapka, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginariusium Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

Robotnik słowa

((Eliza Czapka

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginariusium Polski

Najistotniejszy bunt w życiu Broniewskiego wziął się z wrażliwości społecznej artysty. Poeta posiadał silny zmysł społeczny, wrażliwość, o której za czasów jego młodości mówiło się „rodem z żeromszczyzny”. Występował przeciw zastanemu porządkowi w imię wyższych wartości, stając się buntownikiem walczącym o uciśnione masy. Widział i współodczuwał przedwojenny świat biedy i nędzy i czuł się odpowiedzialny. A bieda przedwojenna w poszczególnych częściach dawnych zaborów po odzyskaniu niepodległości zamieniła się w biedę polską. Kształtująca się w niepodległym kraju lewica broniła etosu pracowniczego i negowała panujące stosunki społeczne. Drugi w jego karierze tom, *Trzy salwy*, współtworzył z Witoldem Wandurskim i Ryszardem Standem – literatami silnie zaangażowanymi w idee komunizmu. Ich wiersze miały być manifestacjami społeczno-politycznymi, gotową wypowiedzią robotników, którzy tym sposobem zyskiwali swych trybunów.

Źródło: Eliza Czapka, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginariusium Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

We wstępie do zbioru *Trzy salwy* (1925) autorzy sformułowali swój poetycki manifest:

((Nie o sobie piszemy. Jesteśmy robotnikami słowa. Musimy wypowiedzieć to, czego inni ludzie warsztatu wypowiedzieć nie mogą.

Cytat za: Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, wstęp T. Bujnicki, s. 7 .

((**Władysław Broniewski**

Na śmierć rewolucjonisty

A z tej celi pustej i chłodnej
Trzeba będzie niedługo odejść,
Jeszcze spojrzeć w niebo pogodne,
Jeszcze spojrzeć za siebie – w młodość.

Już za chwilę przyjdą żandarmi,
wyprowadzą bez słowa z celi...
Trzeba umieć, jak żołnierz armii,
Iść spokojnie pod mur cytadeli.

Ach, umierać nie będzie ciężko,
Chociaż serce ma lat dwadzieścia –
Nie złamane codzienną klęską,
Dziesięć klęsk, dziesięć kul pomieści!

(...)

Źródło: Władysław Broniewski, *Na śmierć rewolucjonisty*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 63.

((**Eliza Czapka**

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Poglądy młodego Broniewskiego zaczęły się radykalizować pod wpływem dramatycznych wydarzeń mających miejsce w wolnej, ale skłóconej ojczyźnie, których kulminacją stał się zamach na pierwszego prezydenta w grudniu 1922 roku. Wierzył on jednak jeszcze, że za rządów Piłsudskiego Polska zyska kształt, o jaki walczył

(sprawiedliwej i demokratycznej). W roku 1926 wziął udział w przewrocie majowym, co później podsumował: – „Uległem, jak wielu, złudzeniu, że zmieni się coś w Polsce w duchu demokratycznym, rewolucyjnym”. Krwawe stłumienie manifestacji antyrządowej w 1928 roku na Placu Teatralnym ostatecznie rozwiało jego złudzenia. Broniewski jako były legionista wziął rozbrat z rządzącą w Polsce sanacją. Szokujące i tragiczne wydarzenie opisał w Balladzie o Placu Teatralnym. Smutna ballada o bratobójstwie wybrzmiewała obok innych wierszy trzeciego tomiku pt. *Troska i pieśń*, w których poeta buntował się przeciw rzeczywistości.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

Broniewski, owszem, uważał, że poezja powinna być głosem pokrzywdzonych – proletariatu, i takie właśnie – rewolucyjne wiersze wówczas pisał. Ale nie zgadzał się na to, aby poezja pełniła rolę wyłącznie rymowanej odezwy czy manifestu politycznego. Kilka lat później w wierszu skierowanym do Witolda Wandurskiego Broniewski napisał:

((Władysław Broniewski

***** Przyjacielu, los nas poróżnił**

Przyjacielu, czemuś nie pojął
Skąd krew pieśni i moc jej czerpię? –
Jeśli wierszem staję do boju,
Wierszem kocham i wierszem cierpię

Źródło: Władysław Broniewski, *** *Przyjacielu, los nas poróżnił*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 10.

Ten liryczny, indywidualny rys sprawia, że twórczość Broniewskiego zawsze była czymś więcej niż doraźną propagandą ideową czy polityczną – pozostała niezwykłym świadectwem osobistego udziału w toczącej się historii i jej przeżywania.

W tomie *Dymy nad miastem* wydanym w 1926 roku krystalizuje się postawa światopoglądowa i ideowa poety.

Eliza Czapska

“ Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Niektóre jego wiersze z pierwszego międzywojennego okresu twórczości do tego stopnia weszły do czytelniczego obiegu, że zyskały bezimiennosc, „trafiły pod strzechy”, o czym marzyli romantycy. Stały się wspólną, znaną przez ogół pieśnią. (...) Wiersze

Broniewskiego edukowały, umacniały klasę robotniczą. Z nich dowiadywano się o Ludwiku Waryńskim, o tym, czy była Komuna Paryska, o strajkach w Zagłębiu Dąbrowskim i w Łodzi. Emocje, pragnienia i potrzeby robotników, które znalazły wyraz w wierszach Broniewskiego, stawały się własnością ogółu.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

Tomik wierszy Władysława Broniewskiego *Dymy nad miastem*. Okładkę projektował Mieczysław Szczuka

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wezwanie do walki. Dziennik pielgrzyma

Na kilka lat przed wybuchem II wojny światowej w twórczości Broniewskiego zaczynają pojawiać się nastroje katastroficzne. Miały na to wpływ zarówno ówczesna sytuacja w Europie, jak i osobiste doświadczenia poety, który w tym czasie trafił z powodów politycznych do więzienia. Wiersze z tego okresu zostały opublikowane w 1939 roku w tomie pod znanym tytułem *Krzyk ostateczny*.

Kolejny zbiór wierszy ukazał się już podczas wojny, w 1943 roku, ale utwory, które się w nim znalazły, krążyły wcześniej w drugim obiegu. Otwierający zbiór wiersz to jeden z najsłynniejszych utworów Broniewskiego. Poeta nawołuje w nim do solidarnej walki w obronie ojczyzny, mimo iż ta ojczyzna nieraz zawiodła („Cóż, że nieraz smakował gorzko

na tej ziemi więzienny chleb”). Jego twórczość ma ideową i wymierną misję: nawoływania do walki, mobilizowania, dodawania otuchy i odwagi.

((Władysław Broniewski

Bagnet na broń

Ogniomistrzu i serc, i słów,
Poeto, nie w pieśni troska.
Dzisiaj wiersz – to strzelecki rów,
Okrzyk i rozkaz:
Bagnet na broń!
Bagnet na broń!

Źródło: Władysław Broniewski, *Bagnet na broń*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 179.

((Władysław Broniewski

Wiersze i poematy

Okres wojenny był niezwykle ważnym fragmentem biografii twórczej Broniewskiego i równocześnie najbardziej tragicznym fragmentem życiorysu. (...) Zamiarem autorskim było podkreślenie analogii między losem współczesnego „pielgrzyma” i „żołnierza-tułacza” a romantycznym jego wyobrażeniem. (...) Znaczna część wierszy jest zatem poetyckim „dziennikiem” odtwarzającym szlak pielgrzymiej i żołnierskiej tułaczki. (...) Szukał Broniewski również uzasadnień dla swej roli jak twórcy, którego poezja posiada cechę posłannictwa:

Nie opuści Cię, Polski Żołnierzu,
Tylko poezja polska (...)

Źródło: Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 17.

Naczelny poeta PRL-u

((Eliza Czapka

**Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią.
Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium**

Polski

Po drugiej wojnie twórca został namaszczonej na pierwszego poetę w kraju, zyskując za życia masowe grono odbiorców, nieporównywalne z jakimkolwiek artystą w historii polskiej literatury. Trudna sytuacja społeczna ogromnej rzeszy Polaków zmęczonych doświadczeniami wojny, materialna odbudowa zniszczonego kraju, procesy demokratyzacji wymagały głosu, który przemówi w imieniu nowych obywateli, dostarczy im językowych narzędzi afirmujących wprowadzany ład, zachęci do zaangażowania się oraz usankcjonuje wprowadzane zmiany. Talent i żywioł artysty Broniewskiego skutecznie i na szeroką skalę zostały wprzęgnięte w misję kształtowania owego nowego, powojennego, symbolicznego imaginarium komunizmu oraz w dialog z człowiekiem dotąd krzywdzonym.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

Władysław Broniewski z żoną Wandą w 1958 roku. Trzecia żona poety miała silny charakter – sam poeta mówił o niej „cholercia”

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Anka

W 1954 roku poetę spotkała wielka tragedia: śmierć ukochanej córki Anki, jedyne­go rodzonego dziecka. Joanna Broniewska, zwana Anką, była córką z pierwszego małżeństwa poety. Pomimo rozpadu tego związku, Broniewski przez całe życie, nawet podczas wojny, utrzymywał stały i żywy kontakt z córką. W okresie tuż przed śmiercią Anki pracowali razem nad filmem *Wisła* (córka była reżyserką). Przyczyną śmierci młodej kobiety było zatrucie gazem, najprawdopodobniej nieszczęśliwy wypadek. Swoją rozpacz poeta próbował wyrazić w wierszach (w wydany­m dwa lata później tomie *Anka*, porównywanym do *Trenów* Jana Kochanowskiego), w których widać, że słowa, które wcześniej propagowały idee, nawoływały do walki, okazywały się bezradne wobec bólu po stracie ukochanego dziecka:

Córka poety, Joanna Broniewska-Kozicka, nazywana Anką, zmarła tragicznie w 1954 roku w wieku 24 lat
Źródło: Ewzawi, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

((**Władysław Broniewski**

Brzoza

(...)

Jakże rozpacz wyrazić, gdy żyję,
o! brzozo!
kiedy słowa nijakie, niczyje,
a ja powiem rozpaczą
słowom, że nic nie znaczą,
o! brzozo!

Źródło: Władysław Broniewski, *Brzoza*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980.

„To ja, dąb!”

((**Eliza Czapka**

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią.

Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Po okresie ogromnej popularności, kiedy to słuchacze poezji Broniewskiego licznie zapełniali sale domów kultury i fabryk, przyszła transformacja 1989 roku. Jego postać, kojarzona z minioną epoką, miała odejść w zapomnienie. Społeczne wyobrażenie na temat Broniewskiego, pełne stereotypów, kalek, przemilczeń, wzięły górę nad jego prawdziwym wizerunkiem i faktyczną wielkością dzieł. Wydaje się jednak, że artysta Broniewski przetrwał kolejne zakręty historii, a jego uwikłanie w czasy, politykę rozbudziło na nowo zainteresowanie tą postacią. Wydanie biografii Broniewskiego autorstwa Mariusza Urbanka, spektakl Teatru Wybrzeże pt. Broniewski wystawiany z powodzeniem w całej Polsce, obraz przedstawiający Broniewskiego namalowany przez najsłynniejszego współczesnego malarza polskiego Wilhelma Sasnała przy okazji głośnego projektu Galerii Raster pt. Broniewski, a także liczne powstające wciąż utwory muzyczne do jego wierszy dowodzą, że Broniewski jest wciąż żywy w obiegu kulturowym.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

Władysław Broniewski

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

((**Władysław Broniewski**

Dąb

Idę sobie zamaszyście
I opada ze mnie życie jak jesienne liście.
Jakie liście? – dębu, topoli,
Ale to boli.

No cóż? było kilka miłości
I trwoga, i noce bezsenne,
Było dużo tkliwości i złości,
Wszystko zmienne.

No i lecą liście, liście,
A każde: imię.
Powiedz je uroczyście,
Wymień.

Ach, nie! To już nagie gałęzie
Chwytniwe.
Kiedy serce i myśl na uwięzi,
Jak być szczęśliwym?
I ostał się pień nagi,
Nad nim zamieci kłęb.
Odwagi!
To ja – dąb.

18.X.1961

Źródło: Władysław Broniewski, *Dąb*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 409.

Słownik

dynamitardzi

rewolucjoniści używający do zamachów zbrojnych dynamitu

imaginarium

od imaginacja: wyobraźnia, fantazja; rzeczywistość wyobrażona lub świat pewnych poglądów

martyrologia

(łac. *martyr* – męczennik) – cierpienie, męczeństwo grupy społecznej lub narodu

poezja tyrtejska

nazwa wywodzi się od imienia spartańskiego poety Tyrtajosa, autora poematów zgrzewających do walki; rodzaj poezji patriotycznej nawołującej do walki w obronie

ojczyzny i niepodległości

recydywista

(łac. *recidere* – popadać w coś na nowo; wracać) – wielokrotny przestępca, ktoś, kto ponownie popełnia to samo przestępstwo

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Wymień i scharakteryzuj środki stylistyczne użyte w wierszu *Poezje*.

((Władysław Broniewski

Poezje

Ty przychodzisz jak noc majowa,
Biała noc, uśpiona w jaśminie,
I jaśminem pachną Twoje słowa,
I księżycem sen srebrny płynie

Płyniesz cicha przez noce bezsenne
– cichą nocą tak liście szeleszczą –
Szepczesz sny, szepczesz słowa tajemne,
W słowach cichych skąpana jak w deszczu...

To za mało! Za mało! Za mało!
Twoje słowa tumanią i kłamią!
Piersiom żywych daj oddech zapału,
Wiew szeroki i skrzydła do ramion!

Nam te słowa ciche nie starczą.
Marne słowa. I błahe. I zimne.
Ty masz werbel nam zagrać do marszu!
Smagać słowem! Bić pieśnią! Wznieść hymnem!

Jest gdzieś radość ludzka, zwyczajna,
jest gdzieś jasne i piękne życie –
powszedniego chleba słów daj nam
i stań przy nas, i rozkaż – bić się!

Niepotrzebne nam białe westalki,
noc nie zdławi świętego ognia –
bądź jak sztandar rozwiany wśród walki,
bądź jak w wichrze wzniesiona pochodnia!

Jest gdzieś radość ludzka, zwyczajna,
jest gdzieś jasne i piękne życie –
powszedniego chleba słów daj nam
i stań przy nas, i rozkaż – bić się!

Niepotrzebne nam białe westalki,
noc nie zdławi świętego ognia –
bądź jak sztandar rozwiany wśród walki,
bądź jak w wichrze wzniesiona pochodnia!

Trzeba pieśnią bić aż do śmierci
Trzeba głużyć w ciemnościach syk węży.
Jest gdzieś życie piękniejsze od wierszy.
I jest miłość. I ona zwycięży.

Wtenczas daj nam, poezjo, najprostsze
Ze słów prostych i z cichych – najcichsze,
A umarłych w wieczności rozpostrzyj
Jak chorągwie podarte na wichrze

Źródło: Władysław Broniewski, *Poezje*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1984, s. 84.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Polecenie 2

Opisz, jaką funkcję, według Władysława Broniewskiego, powinna pełnić poezja w czasach jemu współczesnych? Umieść odpowiedź w kontekście historycznym (skorzystaj z informacji zawartych w bloku tekstowym).

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz wyrazy, którymi można opisać poezję Władysława Broniewskiego.

☐ walcząca

☐ patriotyczna

☐ humorystyczna

☐ satyryczna

☐ kontemplacyjna

☐ sentymentalna

☐ ideowa

☐ rewolucyjna

Ćwiczenie 2

Przypomnij sobie definicję [poezji tyrtejskiej](#). Znajdź co najmniej pięć określeń (rzeczowniki lub przymiotniki), które kojarzą ci się z tym pojęciem.

Ćwiczenie 3

W wierszu *Poezja* Broniewski skrytykował poezję swoich poprzedników. Zaznacz zdanie, które najlepiej oddaje wyrażoną w tym utworze opinię poety.

- ☐ Poezja dawnych wieków wydawała się poecie zbyt dydaktyczna.
- ☐ Poeta uważał, że poezja młodopolska jest oderwana od rzeczywistości społecznej i przekazuje nieprawdziwą, wyidealizowaną wizję świata.
- ☐ Broniewski nie uznawał poezji swoich poprzedników, ponieważ uważał, że stosują oni zbyt ścisłe rygory wersyfikacyjne.
- ☐ Broniewski nie lubił w poezji młodopolskiej jej nadmiernej uczuciowości i egzaltacji.

Ćwiczenie 4

Posiłkując się informacjami biograficznymi zawartymi w bloku tekstowym oceń poniższe zdania pod kątem ich prawdziwości. Zaznacz Prawda lub Fałsz.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Władysław Broniewski urodził się w Płocku w szlacheckiej, inteligenckiej rodzinie.	☐	☐
Ojciec poety zginął w powstaniu styczniowym.	☐	☐
Debiutancki tomik Broniewskiego nosił tytuł <i>Bagnet na broń</i> .	☐	☐
Zbiór wierszy <i>Anka</i> to świadectwo rozpaczy poety po śmierci jedynej córki.	☐	☐
Jako legionista Piłsudskiego poeta brał udział w walce o Polskę.	☐	☐
W PRL-u poeta był przewodniczącym Związku Pisarzy Polskich.	☐	☐
Pisarz był więziony za przekonania polityczne.	☐	☐

Ćwiczenie 5

Do jakiej analogii odwołał się poeta w wierszu *O sobie samym*, opisując swoje twórcze działania? Podkreśl fragmenty, które o tym świadczą.

☐ zielony

O sobie samym

Umiem strzelać pewnie i celnie,
Umiem w ogniu wytrwać spokojnie,
Moje słowa ranią śmiertelnie
Jak śmiertelne kule na wojnie,
Moje słowa płoną i świecą,
Kiedy w serca je wbijam jak sztylet,
Moje słowa jak wichry lecą
Przebitymi sercami na wylot.

Czy wiecie, jak świszczy i warczy
Pocisk, zanim kolumnę rozerwie? –
Ja wam słów jak pocisk dostarczę,
Niech wgryzają się w krwistą czerwień.
W czas zdrad i klęsk,
Gdy osaczą was morem i głodem,
Gdy za gardło was zdusi lęk –
Ja się nie poddam!
Chorągwie czerwone słowami
Rozwinę nad waszym pochodem!
Pieśń moja pójdzie z wami!
Przodem!

(...)

Władysław Broniewski, *O sobie samym*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 76.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z poniższą historią. Odpowiedz na pytanie, o czym świadczy przytoczona przez Broniewskiego anegdota w kontekście jego twórczości?

((Eliza Czapska

Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski

Broniewski z humorem opowiedział kiedyś Monice Warneńskiej, jak po aresztowaniu w roku 1931, przebywając w celi więziennej, usłyszał piosenkę śpiewaną przez współtowarzyszy niedoli. Była to piosenka więzienna pod tytułem Bezrobotny, rozpoczynająca się słowami: Nie ma za co jeść i pić, którą on sam napisał w 1928 roku. Śpiewający przekręcali słowa piosenki, więc Broniewski zareagował: „Gdy im o tym powiedziałem, spojrzeli na mnie pobłaźliwie. Wreszcie jeden rzekł: „E, co wy się tam na tym znacie, towarzyszu! To przecież nasza więzienna piosenka i my dobrze wiemy, jak ją śpiewać.

Źródło: Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018, nr 66.

Zapoznaj się z wierszem *Do przyjaciół-poetów* Władysława Broniewskiego. Odpowiedz na pytanie, czy odnajdujesz w nim cechy poezji rewolucyjnej? Podaj je.

((Władysław Broniewski

Do przyjaciół-poetów

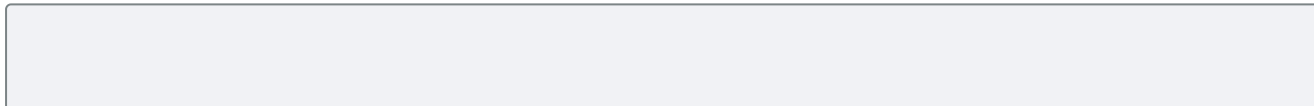
Mało nas
a odnajdujemy się w tłumie,
złączeni krokiem żelaznym,
złączeni pieśnią żelazną –
my,
podpalacze serc
dynamitardzi sumień
recydywiści marzenia
gniewu i entuzjazmu.

Słowem nagim i skutym,
jak Prometeusz na skale,
świecimy nieustraszeni
otchłaniom czasów pogardy.
Przyjdzie dzień,
przyjdzie dzień,
i radośnie będziemy podpalać!
Cóż, że knebel zatyka usta
I kolano uciska gardło?

W blasku dni, które idą,
Nasze słowa staną jak wojsko,
Trzeba dziś je uzbroić,
Jutro – dać im wielkość i sławę
By się prawem stały i siłą

Ponad Ziemią, Europą, Polską,
Trwalsze od tablic praw Rzymu,
Wyższe niż Wawel.

Źródło: Władysław Broniewski, *Do przyjaciół-poetów*, [w:] Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1984, s. 151.

Przeanalizuj wiersz *Dąb* w kontekście opinii, że poezja Broniewskiego, mimo iż rewolucyjna i ideowa, posiadała także osobisty, liryczny ton.

((**Władysław Broniewski**

Dąb

Idę sobie zamaszyście
I opada ze mnie życie jak jesienne liście.
Jakie liście? – dębu, topoli,
Ale to boli.

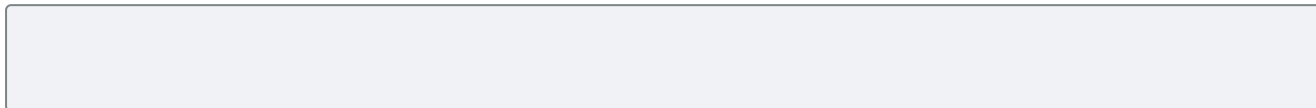
No cóż? było kilka miłości
I trwoga, i noce bezsenne,
Było dużo tkliwości i złości,
Wszystko zmienne.

No i lecą liście, liście,
A każde: imię.
Powiedz je uroczyście,
Wymień.

Ach, nie! To już nagie gałęzie
Chwytniwe.
Kiedy serce i myśl na uwięzi,
Jak być szczęśliwym?
I ostał się pień nagi,
Nad nim zamieci kłęb.
Odwagi!
To ja – dąb.

18.X.1961

Źródło: Władysław Broniewski, *Dąb*, [w:] tegoż, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980, s. 409.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Jakie role wyznacza poezji Władysław Broniewski?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

7) rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiada, ocenia, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawnieniu formułowanych sądów;
- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- 12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna fakty z życia Władysława Broniewskiego istotne dla jego twórczości;
- prześledzi drogę ideową poety;
- rozpozna i przeanalizuje wpływy różnych nurtów w jego wierszach;
- sformułuje za poetą jego manifest poetycki.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Chętni uczniowie mogą odwiedzić Muzeum Władysława Broniewskiego. W domu, w którym Władysław Broniewski spędził ostatnie dziewięć lat życia, zachowano autentyczne wyposażenie wnętrza. Wystawa dokumentuje złożone losy autora „Ulicy Miłej”. Obok rękopisów eksponowane są także mało znane materiały z archiwum literackiego pisarza. Zbiory i ekspozycja stała: biograficzne, w oryginalnych wnętrzach – archiwum, pamiątki osobiste; prawie kompletny zbiór rękopisów, korespondencja z lat 1915–1962; pierwodruki wierszy w prasie i pierwsze wydania książkowe, taśmy magnetofonowe z recytacjami poety. Muzeum mieści się w willi z 1950 r. подарowanej poecie przez państwo w rocznicę 25-lecia twórczości.

Faza wprowadzająca:

1. Uczniowie, którzy odwiedzili Muzeum Władysława Broniewskiego, opowiadają innym o swoich wrażeniach. Dzielą się refleksjami na temat zbiorów i ekspozycji.
2. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcjach „Wprowadzenie” oraz „Przeczytaj”.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel zadaje pytania sprawdzające przeczytany materiał, np.:
 - Jakie są najważniejsze fakty z życia i twórczości Władysława Broniewskiego?
 - Jak kształtowała się droga ideowa poety?
 - Jakie nurty miały wpływ na twórczość Broniewskiego?
 Uczniowie przygotowują odpowiedzi. Uzasadniają swoje opinie, a nauczyciel komentuje.
2. Uczniowie zapoznają się z wierszem *Poezje*, a następnie z ilustracją interaktywną. Wymieniają i charakteryzują środki stylistyczne użyte w utworze.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Dzieli uczniów na 3 grupy (lub więcej, w zależności od czasu, który pozostał na pracę z ćwiczeniami). Przydziela uczniom zadania i wyznacza czas na ich realizację. Po zakończeniu pracy weryfikuje poprawność odpowiedzi.
2. Uczniowie na zakończenie zajęć formułują w parach lub kilkuosobowych grupach manifest poetycki Władysława Broniewskiego.

Praca domowa:

1. Jaką funkcję, według Władysława Broniewskiego, powinna pełnić poezja w czasach jemu współczesnych? Umieść odpowiedź w kontekście historycznym (skorzystaj z informacji zawartych w bloku tekstowym).

Materiały pomocnicze:

- Eliza Czapska, *Rozmowa Władysława Broniewskiego z historią. Mity i role artysty w symbolicznym imaginarium Polski*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica” 2018.
- Władysław Broniewski, *Wiersze i poematy*, Łódź 1980.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Ilustracja interaktywna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.